

Handläggare: Nina Ström
Telefon: 08-508 25 014

Till
Socialtjänst- och
arbetsmarknadsnämnden

Metod- och kompetensutveckling inom området hemlöshet - utbildningsplan och budget

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens förslag till fördjupad utbildningsplan för en metod- och kompetensutvecklingssatsning inom området hemlöshet.
2. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden hemställer hos kommunstyrelsen om 510 tkr i tertial 1/2009 för att finansiera det första steget i en flerårig satsning.

Dag Helin

Rita Kahn

Sammanfattning

För att möjliggöra den av nämnden uttalade linjen att halvera den akuta hemlösheten på fem år och för att kunna nå nollvisionen på tio år krävs kraftfulla åtgärder. Efter många år av olika slags insatser är det hög tid att genomföra en för staden gemensam metod- och kompetensutvecklande satsning. Detta är nödvändigt för att kunna utveckla en effektiv strategi som kan motverka hemlösheten i staden.

I sin roll som pådrivande i arbetet att minska hemlösheten i staden har nämnden tagit initiativ till en kvalitets- och kunskapsutvecklande utbildningssatsning. En medveten strategi för satsningen är att den ska nå all personal som arbetar med hemlösa, oavsett vilken myndighet eller organisation de jobbar inom.

Förvaltningen har prioriterat två av de fyra utbildningsområden som socialtjänstnämnden tidigare beslutat: 1) Att arbeta med hemlösa - att ta sig ur hemlöshet, 2) Utsätta unga vuxna - att förebygga att unga vuxna 18-25 år blir hemlösa. Inom det första finns redan väl utvecklade metoder som behöver spridas tills samtliga berörda personalgrupper. Det andra utbildningsområdet är mer kunskapsorienterat. Där finns behov av att bättre kartlägga vilka ungdomar och unga vuxna det handlar om, så att lämpliga kunskapsbaserade metoder kan tas fram.

Metod- och kompetensutvecklingssatsningen beräknas pågå under ett flertal år, från 2009 till 2011, eventuellt längre. Den totala kostnaden över alla år beräknas i nuläget till cirka 3 550 tkr. Den del av kostnaden som berör 2009, då satsningen planeras att starta, beräknas till 510 tkr. För att kunna genomföra satsningen bör motsvarande summa hemställas om hos kommunstyrelsen i tertiäl 1/2009.

Bakgrund

Nämnden beslutade den 28 augusti 2008 att godkänna förvaltningens förslag till inriktning gällande metod- och kompetensutveckling för förebyggande insatser och metodutveckling i stadens hemlöshetsarbete. Vidare beslutade nämnden att hemställa hos kommunstyrelsen att i ett initialskede få ta i anspråk 2 miljoner av reserverade medel för investeringar i stadens hemlöshetsarbete.

Kommunstyrelsen beslutade att investeringsmedlen inte skulle användas till denna satsning.

Förvaltningen har ett fortsatt uppdrag av nämnden att ta fram en fördjupad utbildningsplan inklusive en budget utifrån inriktningsärendet i augusti 2008.

Under hösten bildade förvaltningen en styrgrupp som därefter har träffats vid fem tillfällen. Deltagarna har varit:

Rita Kahn, ordförande, chef för förvaltningens socialtjänstavdelning, öppna verksamheter

Nina Ström, sekreterare, förvaltningens samordnare för hemlöshetsfrågor

Claudette Skilving, enhetschef för Enheten för hemlösa

Björn Fries, enhetschef för Preventionscentrum Stockholm

Stefan Borg, verksamhetschef för Beroendecentrum, Stockholms läns landsting

Marika Markovits, direktor för Stockholms Stadsmission

Lassaad Ben Naceur, vd för Skarpnäck Care AB (Carema)

Styrgruppen har analyserat vilka utbildningsinsatser som behövs inom området hemlöshet och därefter prioriterat två av de tidigare föreslagna utbildningsområdena; 1) Att arbeta med hemlösa - att ta sig ur hemlöshet, 2) Utsätta unga vuxna - att förebygga att unga vuxna 18-25 år blir hemlösa. De övriga utbildningsområdena är: 3) Vräkningsförebyggande arbete och 4) Äldre och hemlöshet.

En arbetsgrupp bildades i januari i år med representanter från samma organisationer som ingår i styrgruppen. Arbetsgruppen har träffats vid sex tillfällen. En fördjupad utbildningsplan har tagits fram för de två prioriterade utbildningsområdena. Vidare har en ekonomisk kalkyl för hela satsningen räknats fram, uppdelad på behoven under 2009 respektive 2010-2011. För kostnaderna i år söks medel i samband med tertial 1/2009.

Ärendets beredning

Innehållet i ärendet har tagits fram av en arbetsgrupp och har därefter beretts i en styrgrupp. Samordnaren för hemlöshetsfrågor har sammanställt vad grupperna gemensamt kommit fram till.

Syftet med satsningen

För att möjliggöra den av nämnden uttalade linjen att halvera den akuta hemlösheten på fem år och för att kunna nå nollvisionen på tio år krävs kraftfulla åtgärder. Efter många år av olika slags insatser, t.ex. tak-över-huvudet-garantin, utbyggnad av boenden, utveckling av metoder m.m. är det hög tid att genomföra en för staden gemensam metod- och kompetensutvecklande satsning. Detta är en nödvändig pusselbit för att kunna utveckla en effektiv strategi för att motverka hemlösheten i staden.

I sin roll som pådrivande i arbetet att minska hemlösheten i staden har nämnden tagit initiativ till en kvalitets- och kunskapsutvecklande utbildningssatsning. En medveten strategi för satsningen är att den ska nå all personal som arbetar med hemlösa, dvs. inte bara personal anställd inom Stockholms stad utan också inom Stockholms läns landsting, frivilligorganisationer samt privata aktörer m.fl. Förutom en ökad kompetens bland samtliga personalgrupper tillkommer ett mervärde i form av att utbildningsgrupperna är blandade, dvs. kommer från olika organisationer. Därmed kan nya dynamiska nätverk skapas. Arbetet med metod- och kompetensutvecklingsprogrammet ska vara nära knutet till aktuell forskning.

Utbildningssatsningen bör sträcka sig över ett par år, med start senhösten 2009. En förutsättning för genomförandet är att en särskild projektledare tillsätts.

I regeringens strategi för att motverka hemlöshet ”Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar” 2007-2009, lyfts särskilt fram behovet av att skapa en struktur som tydliggör att många aktörer på såväl nationell, regional som lokal nivå har ett ansvar och en roll att spela. Strategin visar på vikten av att ett gemensamt arbete utförs för att komma tillrätta med hemlöshetsproblematiken. Stadens kompetensutvecklingssatsning ligger därmed väl i linje med regeringens intentioner.

Förvaltningens förslag

Hela satsningen består av fyra utbildningsområden. Varje utbildningsområde kommer att genomföras ett antal gånger för att all berörd personal ska få del av den. Utbildningssatsningen kommer därför att sträcka sig över flera år.

De fyra utbildningsområdena är:

- Att arbeta med hemlösa - att ta sig ur hemlöshet
- Utsatta unga vuxna – att förebygga att unga vuxna 18-25 år blir hemlösa
- Vräkningsförebyggande arbete
- Äldre och hemlöshet

I detta ärende presenteras de två utbildningsområden som styrgruppen har prioriterat i ett första skede, perioden 2009-2011, dvs. 1) Att arbeta med hemlösa - att ta sig ur hemlöshet, 2) Utsatta unga vuxna - att förebygga att unga vuxna 18-25 år blir hemlösa.

Det förslag till utbildningsplan som har tagits fram kommer att vidareutvecklas ytterligare i nästa planeringsfas. Innehållet i utbildningarna kan därför komma att innehålla annat som inte finns med i detta förslag.

Det är av stor vikt att en utvärdering av denna kvalitativa utbildningssatsning görs för att få kunskap om insatsens effekt på arbetet med hemlösa och utsatta unga vuxna. Förvaltningen kommer längre fram att återkomma till nämnden om hur denna utvärdering ska utformas.

En fördjupad utbildningsplan för dessa områden presenteras nedan.

I: Att arbeta med hemlösa – att ta sig ur hemlöshet

Detta utbildningsområde ska vara en gemensam bred bas för samtlig personal i staden som direkt arbetar med hemlösa (inom alla berörda

myndigheter/organisationer). All personal ska få samma ”fundament” av kunskaper, trots olika uppdrag. Denna bas, en s.k. Stockholmsmodell, ska bygga en gemensam grund av kunskap och metoder i arbetet med hemlösa. Goda kunskaper finns idag inom området hemlöshet, kunskap om vilka metoder som fungerar och som ger goda resultat. Forskningsrapporter och studier som visar de kunskapsbaserade metoder som fungerar inom hemlöshetsområdet ska göras tillgängliga.

Utbildningens innehåll

Kunskapsbaserade metoder

- Motiverande intervju/MI i vardagssamtal (evidensbaserad systematisk samtalsmetodik) för att underlätta förändring i arbetet med hemlösa
- Nätverksarbete
- Modell för implementering av metoder

Kunskap om hemlöshet

- Beroende
- Psykiatri
- Samsjuklighet
- Internationell forskning

Brukardelaktighet

- Vad säger forskningen om vikten av brukarmedverkan? Vad innebär det för nya förhållningssätt i det sociala arbetet? Etik och bemötande.

Lagstiftning, policys och riktlinjer

- Socialtjänstens, sjukvårdens, frivilligsektorns, privata aktörernas m.fl. ansvar och uppgifter - Hur olika uppdrag och gränsdragning mellan olika aktörer styr arbetet med hemlösa – svårigheter och möjligheter
- Lagstiftning inom socialtjänst- och sjukvårdsområdet – en orientering
- Aktuella policydokument (t.ex. de nya nationella riktlinjerna för att behandla missbruk och beroende)
- Regeringens strategi för att motverka hemlöshet

Antal dagar

Totalt 3-5 dagar/deltagare. Utbildningen är uppdelad i ett antal block (se under tidigare rubrik ”Innehåll”), som deltagarna väljer efter behov och intresse. En del behöver gå alla block, andra väljer endast de block där de saknar kompetens. Starten av detta utbildningsområde planeras till senhösten 2009.

Efter utbildningen ska deltagarna få erbjudande om att gå studiecirklar i valda ämnen inom området hemlöshet, ett sätt att hålla dialogen och nätverken levande och därmed bättre kvalitetssäkra utbildningen och dess resultat.

Formen

Utbildningen ska innehålla såväl större *föreläsningar* som mindre *seminarier*. Även *workshops* kan bli aktuellt. För att leda föreläsningarna och seminarierna kan resurser och kunskap användas både internt och externt efter behov. Ett utbildningsmaterial "Att arbeta med hemlösa" bör tas fram.

Deltagarna

Förvaltningen föreslår att i de första utbildningsomgångarna prioritera de personalgrupper som dagligen arbetar direkt med de hemlösa, dvs. fältförlagd personal på boenden, i dagverksamheter, akutverksamheter, socialsekreterare m.fl.

Vid en inventering av samtliga berörda personalgrupper rör det sig totalt om cirka 1 100 personer. Förvaltningen har därefter beräknat att cirka 60 procent kommer att gå hela eller delar av utbildningen, vilket innebär att cirka 660 personer kommer att gå utbildningen. Då detta antal är så stort behöver utbildningsområde 1 "Att arbeta med hemlösa" genomföras förslagsvis fyra gånger.

Utbildningsområde 2: Att förebygga att unga vuxna 18-25 år blir hemlösa

Detta område är mer kunskapsorienterande/sökande än de första. Det finns *behov av en kunskapsinventering* av utsatta unga vuxna. Vilka är de ungdomar som riskerar hemlöshet? Vilka är de unga vuxna som redan har blivit hemlösa? Vilka är risk- och skyddsfaktorerna? Det finns en hel del kunskap inom olika organisationer/verksamheter, men det saknas en samlad översikt av kunskaperna. Metoder för att förebygga utslagning behöver sökas i aktuell forskning, såväl nationell som internationell. En referenslista med forskningsrapporter och litteratur behöver sammanställas.

Forskning

Enligt Hans Swärd, en forskare knuten till Lunds universitet, finns i dagsläget ingen särskild forskning om unga vuxna hemlösa i Sverige. I USA, Storbritannien och Australien däremot finns forskning inom området.

Yvonne Sjöblom, forskare knuten till Socialhögskolan i Stockholm, har forskat inom området ungdomar som rymmer hemifrån under ett tiotal år. Den senaste studien "Tillfälligt uppbrott – om ungdomar som rymmer och kastas ut hemifrån",

gavs ut av Rädda Barnen våren 2009¹. Studien har i huvudsak byggts på en enkätundersökning bland cirka 3 000 elever i årskurs 2 vid 18 gymnasieskolor i olika delar av landet. Även inom detta område, dvs. ungdomar som rymmer hemifrån, finns en hel del forskning i USA, Storbritannien och Australien. Resultaten i den svenska studien visar likartade resultat som forskningen i Storbritannien.

Aktuellt i staden

Sedan mars 2008 driver förvaltningen i projekt ”Unga vuxna 20-25 år på härbärge” i syfte att undersöka varför gruppen ökar vid härbärgen och akutboenden och föreslå mer lämpade insatser samt skapa en snabb vårdkedja från akutboende till annan insats för de berörda personerna. I den delrapport som förvaltningen presenterade för nämnden i oktober 2008 framkom resultatet av den kartläggning som gjorts halvtid i projektet. 46 personer totalt var kartlagda, varav 32 var män och 14 var kvinnor. 23 av personerna var födda utomlands. Åtta av personerna var föräldrar. Medianåldern var 22 år. Alla personer i den kartlagda gruppen hade varit kända inom socialtjänsten innan de blev aktuella på akutboende. Av de 46 personerna hade 31 missbruksproblem, 16 psykiatriska problem, 15 ägnade sig åt kriminell verksamhet. Två personer hade prostituerat sig.

I ärendet, ”Plan för forskning och utveckling 2009” (Preventionscentrum Stockholm) beslöt nämnden i mars att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag, dvs. att prioritera insatser kring barn 0-18 år som far illa samt barn som riskerar att fara illa. Beslutet innebär att nämnden gör en utlysning för forskning på 4 mkr inom detta område. Arbetet med stadens utbildningssatsning bör nära följa den forskning som kommer att inledas inom dessa två områden.

I ärendet ”Barnuppdraget i Stockholms socialtjänst – BUSS slutrapport 2009”, som nämnden beslutade om i mars, fanns en rad förslag på förbättringar vad gäller arbetet med barn och ungdomar i behov av vård. Ett av förbättringsområdena var en stadsgemensam kompetensutveckling. Utbildningssatsningen inom området hemlöshet bör även följa utvecklingen inom det s.k. BUSS-uppdraget.

För att få en mer samlad bild av både nuvarande situation för utsatta ungdomar och unga vuxna och av deras behov, bjöd förvaltningen in till *ett rundabordssamtal* under våren. Inbjudna och närvarande var representanter från:

¹ Studien ”tillfälligt uppbrott – om ungdomar som rymmer och kastas ut hemifrån” finns att ladda ner från www.rb.se

socialjouren, ungdomsjouren, projekt unga vuxna på härbärge, staben för stadsövergripande sociala frågor inom förvaltningen. Från andra organisationer/myndigheter deltog: Statens institutionsstyrelse, Ungdomsstyrelsen, Stadsmissionens verksamhet "Enter", Rädda Barnen samt forskaren Yvonne Sjöblom från Socialhögskolan i Stockholm.

Rundabordsamtalet gav flera intressanta synpunkter på problemen men också på möjligheterna att bättre komma till rätta med dessa. En kort sammanfattning från samtalet ges här, vad gäller vilka ungdomar och unga det rör sig om. Gränsen mellan ungdom och ung vuxen är dock inte exakt.

Vilka är de ungdomar som riskerar hemlöshet?

- Ungdomar med ursprung i utomeuropeiska länder
- Ensamkommande flyktingbarn
- Ungdomar som rymmer och hamnar utanför samhällets stödinsatser
- Ungdomar med missbrukande föräldrar
- Ungdomar som haft insatser hela sitt liv (de själva är utåtagerande)
- Ungdomar som slussas ut från institution
- Ungdomar som blir avvisade från hemmet på grund av sexuell läggning

Vilka är de unga vuxna som redan blivit hemlösa?

- Unga med utomeuropeisk bakgrund som avvisats från hemmet
- EU-medborgare (som har rätt att vara här om de kan försörja sig själva)
- Papperslösa
- Unga med komplex problematik, t.ex. missbruk, psykisk sjukdom/störning, kriminalitet, prostitution

Utbildningens innehåll

- Grundläggande kompetens utifrån studier om barns och ungdomars villkor.
- Barnperspektivets betydelse för att förbättra barns och ungdomars villkor.
- Samhällets samlade resurser för utsatta barn och ungdomar – en genomlysning.
- Kunskap om lagstiftning och regelverk som gäller för utsatta ungdomar och unga vuxna. Vilken myndighet ansvarar för vad? Är gränsdragningen mellan olika aktörers uppdrag tillräckligt tydlig? Hur sker samverkan mellan berörda aktörer?
- Nätverksarbete som metod och som grund för bättre resultat i vården och omsorgen om de unga utsatta personerna.

Antal dagar

Totalt 3-5 dagar/deltagare uppdelat över tid. Utbildningen bör delas upp i ett antal block (se under rubriken "Utbildningens innehåll"), som deltagarna väljer efter behov och intresse. Starten av detta utbildningsområde planeras till senhösten 2010.

Efter utbildningen ska deltagarna få ett erbjudande om att gå studiecirkelar inom olika aktuella ämnen. Detta för att hålla dialogen och nätverken levande och därmed kvalitetssäkra utbildningen och dess resultat.

Formen

Utbildningen ska innehålla såväl större *föreläsningar* som mindre *seminarier*. Även *workshops* kan bli aktuellt. För att leda föreläsningarna och seminarierna kan resurser tas både internt och externt ifrån, efter behov.

Deltagarna

Förvaltningen föreslår att prioritera personal som direkt kommer i kontakt med ungdomar och unga vuxna i sitt arbete, dvs. socialsekreterare i staden, personal inom gymnasieskolan, personal på landstingets mottagningar för unga vuxna med missbruk, Maria Ungdom och BUP-mottagningar samt berörda frivilligorganisationer m.fl.

Arbetsgruppen har vid en mycket preliminär inventering funnit att det kan röra sig om minst 600 berörd personal som har nytta av utbildningssatsningen, färre eller fler beroende på var en gräns sätts bland personalgrupperna. Ett förslag är att utbildningsområde 2 genomförs fyra gånger för att samtliga berörda ska kunna erbjudas satsningen.

Kostnader

I samband med Tertial 1/2009 föreslår förvaltningen att nämnden hemställer hos kommunstyrelsen om medel för utbildningssatsningen för den del som berör 2009. Vidare presenteras en ungefärlig kostnad (schablonberäkning) för hela satsningen. Vid behov kan intäkter tas in genom t.ex. en kursavgift, alternativt att en kostnad tas ut om en anmäld deltagare inte kommer. En sätt att minska framförallt kostnaderna för föreläsningsslokaler är att samtliga involverade myndigheter och frivilligorganisationer bidrar med lokaler i den mån det är möjligt.

2009

Projektledare heltid augusti-december	250 tkr
Styrgrupp och referensgrupp augusti-december	70 tkr
Utbildnings- och konferenskostnader 2 dagar nov 2009	50 tkr
Föreläsare 2 dagar nov 2009	40 tkr
Utbildningsmaterial	40 tkr
Administrativa kostnader (25 % av personalkostnaderna)	60 tkr
Totalt 2009	510 tkr

2010

Projektledare heltid helår	600 tkr
Styrgrupp och referensgrupp helår	150 tkr
Utbildnings- och konferenskostnader	400 tkr
Föreläsare	320 tkr
Utvärdering	50 tkr
Administrativa kostnader (25 % av personalkostnaderna)	150 tkr
Totalt 2010	1 670 tkr

2011

Projektledare heltid helår	600 tkr
Styrgrupp och referensgrupp helår	90 tkr
Utbildnings- och konferenskostnader	200 tkr
Föreläsare	280 tkr
Utvärdering	50 tkr
Administrativa kostnader (25 % av personalkostnaderna)	150 tkr
Totalt 2011	1 370 tkr